

Keski-Pohjanmaan
hyvinvointialue

Sopimusliite ehkäisevästä päihdetyöstä ja lähisuhdeväkivallan ehkäisystä kunnan ja hyvinvointialueen yhteistyönä

Sisällys

1. Sopimusosapuolet	3
2. Sopimuksen tausta ja tarkoitus	3
3. Sopimuksen voimassaoloaika	4
4. Sopimukseen sovellettava lainsäädäntö	5
5. Suositukset ja ohjeistukset	5
6. Sopimuksen osapuolten roolit ja vastuut	5
7. Ehkäisevä päihdetyö ja lähisuhdeväkivallan ehkäisy Keski-Pohjanmaalla	8
8. Kustannusten jako	9
9. Muut sovellettavat sopimukset ja liitteet	9

1. Sopimusosapuolet

1. Keski-Pohjanmaan hyvinvointialue Soite
2. Kunta

2. Sopimuksen tausta ja tarkoitus

Hyvinvointialueella ja kunnilla on yhteiset asukkaat sekä asukas- ja asiakaskohtaisesti toteutettaviin palveluihin liittyviä yhteistyötarpeita. Hyvinvointialueen ja kuntien toiminnallista yhteistyötä edellyttävien tehtävien asianmukaista ja asiakaslähtöistä toteuttamista tukevat yhteisesti asetetut tavoitteet, sovitut menettelytavat ja toimiva tiedonkulku. Lainsäädäntö edellyttää kuntia ja hyvinvointialueita toimimaan yhteistyössä. Yhteistyöstä on säädetty muun muassa hyvinvointialueesta annetussa laissa¹ sekä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetussa laissa.²

Keski-Pohjanmaan kuntien ja Keski-Pohjanmaan hyvinvointialue Soiten yhteistyörakenteiden ja toimintatapojen periaatteista on sovittu yhteistyösopimuksessa. Sopimuksessa paneudutaan tarkemmin turvallisuuteen ja varautumiseen sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen. Tämä sopimus on yksi hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen osioista.

Ehkäisevä päihdetyö kuuluu kuntien ja hyvinvointialueiden lakisääteisiin tehtäviin. Ehkäisevällä päihdetyöllä voidaan edistää kuntien ja alueiden elinvoimaa, kuntalaisten yhdenvertaisuutta ja kestävän kehityksen tavoitteita. Ehkäisevän päihdetyön järjestämistä koskevan lain 523/2015 tarkoituksena on varmistaa ehkäisevän päihdetyön toimintaedellytykset koko maassa ja edistää siten terveyden ja hyvinvoinnin tasa-arvoa.³

Suomen perustuslaki ja kansainväliset ihmisoikeussopimusvelvoitteet edellyttävät aktiivisia toimia yksilöiden suojelemiseksi väkivallalta. Kunnat ja hyvinvointialueet vastaavat omalla toimialallaan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisestä sekä lähisuhdeväkivallan ehkäisemisestä.

¹ Laki hyvinvointialueesta 611/2021

² Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021

³ Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä 523/2015

Ehkäisevä päihdetyö on toimintaa, jonka tavoitteena on parantaa hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta. Tavoitteeseen päästään edistämällä päihteettömiä, savuttomia ja nikotiinittomia elintapoja, ehkäisemällä ja vähentämällä päihteiden ja tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöä sekä rahapelaamista ja niistä aiheutuvia haittoja sekä lisäämällä ymmärrystä niihin liittyvistä laajemmista ilmiöistä. Työ edistää osaltaan perus- ja ihmisoikeuksia ja tasa-arvoa sekä tukee ammattilaisten, yhteisöjen ja asukkaiden kykyä ymmärtää eri taustoista tulevia ihmisiä.⁴

Lähisuhdeväkivallan ehkäisy on toimintaa, jolla pyritään ennaltaehkäisemään lähisuhdeväkivaltaa, tukemaan uhreja ja tarjoamaan apua myös tekijälle. Tämä voi tapahtua muun muassa tietoisuuden lisäämisen kautta, väkivallan ehkäisyohjelmien kehittämisen avulla, ammattilaisten koulutuksen ja valmiuksien parantamisen kautta sekä tukipalveluiden tarjoamisen avulla. Lähisuhdeväkivallan ehkäisyssä on myös tärkeää puuttua väkivaltaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa sekä rohkaista ja tukea väkivallan kohteeksi joutuneita hakemaan apua ja turvaa. Lisäksi on tärkeää tukea väkivallan tekijöitä saamaan apua ja tukea väkivallan lopettamiseksi. Lähisuhdeväkivallalla tarkoitetaan väkivaltaa, jonka tekijänä on nykyinen tai entinen puoliso tai kumppani, perheenjäsen tai muu läheinen ihminen. Lähisuhdeväkivalta vaikuttaa monin tavoin kaikkien osallisten hyvinvointiin ja terveyteen. Se voi johtaa fyysisen tai psyykkisen vamman syntymiseen, kehityksen häiriytymiseen, perustarpeiden tyydyttämättä jäämiseen tai kuolemaan. Väkivallan vaikutuksille altistuu koko lähipiiri.⁵

Tällä sopimuksella sovitaan Keski-Pohjanmaan hyvinvointialue Soiten sekä kuntien välisestä yhteistyöstä ehkäisevässä päihdetyössä ja lähisuhdeväkivallan ehkäisyssä.

3. Sopimuksen voimassaoloaika

Sopimus on voimassa toistaiseksi.

⁴ Ehkäisevä päihdetyö – opas kunnille ja hyvinvointialueille. THL 2022.

⁵ Ohjeet kunnille ja hyvinvointialueille lähisuhdeväkivallan ehkäisyn koordinaatorakenteiden ja lähisuhdeväkivallan vastaisen toiminnan järjestämiseksi. THL 2022.

4. Sopimukseen sovellettava lainsäädäntö

Sopimukseen sovelletaan lakia ehkäisevästä päihdetyöstä (523/2015), hyvinvointialueen lakia (611/2021) sekä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen lakia (612/2021). Lisäksi huomioidaan Istanbulin sopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemiseksi ja torjumiseksi.

5. Suositukset ja ohjeistukset

Ehkäisevän päihdetyön ja lähisuhdeväkivallan ehkäisyn toteutuksessa huomioidaan seuraavat ajantasaiset suositukset ja ohjeistuksen:

- Ehkäisevä päihdetyö – opas kunnille ja hyvinvointialueille. THL 2022.
- Ohjeet kunnille ja hyvinvointialueille lähisuhdeväkivallan ehkäisyn koordinaattorakenteiden ja lähisuhdeväkivallan vastaisen toiminnan järjestämiseksi. THL 2022.
- Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen 2030 – toimeenpanosuunnitelma, Valtioneuvosto

6. Sopimuksen osapuolten roolit ja vastuut

Kuntien ja hyvinvointialueen vastuut ja roolit on tärkeää määritellä ehkäisevän päihdetyön ja lähisuhdeväkivallan ehkäisemisessä.

Ehkäisevä päihdetyö:

Hyvinvointialue:

- nimeää hyvinvointialueen ehkäisevän päihdetyön yhteyshenkilön
- kerää ja seuraa tietoa alueen päihdetilastoista ja rahapelaamiseen liittyvistä tilastoista sekä tiedottaa niistä viranhaltijoille, päättäjille, kuntalaisille. Jakaa tiedon kunnille vähintään kerran vuodessa.
- varmistaa laadukkaan työn suunnitelman, vastuutahojen ja rakenteiden avulla.
- huolehtii paitsi hyvinvointialueen ja kuntien työn yhteensovittamisesta sekä kuntien tuesta, mutta myös siitä, että ehkäisevää päihdetyötä toteutetaan eri-ikäisten ihmisten sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa.

- vaikuttavaksi todettujen toimintamallien jalkauttaminen alueelle ja henkilöstön osaamisen edistäminen väkivallan tunnistamiseen, puheeksi ottoon ja palveluohjaukseen huomioiden eri-ikäiset kohderyhmät.
- koordinoi, että toimet sovitetaan yhteen kuntien, viranomaisten, alueen asukkaiden, järjestöjen, yhteisöjen ja elinkeinotoimen kanssa. Alueen merkittävä ehkäisevän päihdetyön toimija on EHYT ry.
- viestii päihteisiin liittyvien avun ja tuen palveluista ja palvelupoluista hyvinvointialueella, päihdehaittoja vähentävän tiedon tarjoaminen yksilöille ja koko alueen väestölle esim. hyvinvointialueen nettisivut, muut tiedotuskanavat.
- sopii sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten asiantuntijuuden käytöstä kuntayhteistyössä.
- edistää alueen asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia päihdehaittojen vähentämiseksi.
- sitoutuu koordinoimaan alueen ehkäisevän päihdetyön, lähisuhdeväkivallan ja mielenterveyden edistämisen verkoston toimintaa alueella.

Kunnat:

- kunta nimeää oman kuntansa organisaatiosta ehkäisevän päihdetyön yhteyshenkilön
- kerää ja seuraa tietoa kunnan päihde-tilastoista ja rahapelaamiseen liittyvistä tilastoista sekä tiedottaa niistä viranhaltijoille, päättäjille, kuntalaisille. Jakaa tiedon hyvinvointialueelle vähintään kerran vuodessa.
- varmistaa laadukkaan työn suunnitelman, vastuutahojen ja rakenteiden avulla.
- viestii alueella olevista päihteisiin liittyvien avun ja tuen palveluista ja palvelupoluista kunnassa. Esim. kuntatiedotteet, kunnan nettisivut, muut tiedotuskanavat.
- mahdollistaa henkilökunnalleen koulutukseen osallistumisen päihteidenkäytön tunnistamiseksi ja puheeksi ottamiseksi huomioiden eri-ikäiset kohderyhmät.
- sitoutuu osallistumaan alueen ehkäisevän päihdetyön, lähisuhdeväkivallan ja mielenterveyden edistämisen verkostoon ja yhteistyöhön hyvinvointialueen kanssa.

Lähisuhdeväkivallan ehkäisy

Hyvinvointialue:

- nimeää hyvinvointialueen lähisuhdeväkivallan ehkäisyn yhteyshenkilön
- kerää tietoa alueen väkivaltatilastoista ja tiedottaa niistä viranhaltijoille, päättäjille, kuntalaisille. Jakaa tiedon kunnille vähintään kerran vuodessa.
- varmistaa laadukkaan työn suunnitelman, vastuutahojen ja rakenteiden avulla.
- huolehtii paitsi hyvinvointialueen ja kuntien työn yhteensovittamisesta sekä kuntien tuesta, mutta myös siitä, että lähisuhdeväkivallan ehkäisy työtä toteutetaan eri-ikäisten ihmisten sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa.
- vaikuttavaksi todettujen toimintamallien jalkauttaminen alueelle ja henkilöstön osaamisen edistäminen väkivallan tunnistamiseen, puheeksiottoon ja palveluohjaukseen huomioiden eri-ikäiset kohderyhmät.
- varmistaa väkivaltaa kohdanneiden ja tekijöiden saumattomat palvelupolut. Polkujen rakentamiseen tarvitaan paitsi kunnan ja alueen toimia, myös esimerkiksi järjestöjen asiantuntemusta ja heidän tuottamia palveluita. Alueen merkittävä palveluita järjestävä järjestötoimija on Kokkolan ensi- ja turvakoti ry.
- viestii väkivaltaa kohdanneiden avun ja tuen palveluista ja palvelupoluista hyvinvointialueella, lähisuhdeväkivallan ehkäisyyn liittyvä viestintä alueen väestölle esim. hyvinvointialueen nettisivut, muut tiedotuskanavat.
- sitoutuu koordinoimaan alueen ehkäisevän päihdetyön, lähisuhdeväkivallan ja mielenterveyden edistämisen verkoston toimintaa alueella.

Kunnat:

- kunta nimeää oman kuntansa organisaatiosta lähisuhdeväkivallan ehkäisyn yhteyshenkilön
- kerää tietoa kunnan väkivaltatilastoista ja tiedottaa niistä viranhaltijoille, päättäjille, kuntalaisille. Kunta jakaa tiedon hyvinvointialueelle vähintään kerran vuodessa.
- varmistaa laadukkaan työn suunnitelman, vastuutahojen ja rakenteiden avulla.

- viestii väkivaltaa kohdanneiden avun ja tuen palveluista ja palvelupoluista alueella kunnassa. Esim. Kuntatiedotteet, kunnan nettisivut, muut tiedotuskanavat.
- mahdollistaa henkilökunnalleen koulutukseen osallistumisen väkivaltariskin tunnistamiseksi ja puheeksi ottamiseksi huomioiden eri-ikäiset kohderyhmät.
- sitoutuvat osallistumaan alueen ehkäisevän päihdetyön, lähisuhdeväkivallan ja mielenterveyden edistämisen verkostoon ja yhteistyöhön hyvinvointialueen kanssa.

7. Ehkäisevä päihdetyö ja lähisuhdeväkivallan ehkäisy Keski-Pohjanmaalla

Keski-Pohjanmaan alueella toimii hyvinvointialueen koordinoimana alueellinen ehkäisevän päihdetyön, lähisuhdeväkivallan ehkäisyn ja mielenterveyden edistämisen verkostotyöryhmä. Verkostotyöryhmässä on edustajia hyvinvointialueelta, kunnista, koulutusyhtymästä, ammattikorkeakoulusta, seurakunnasta, poliisista, AVI:lta, ALKO:sta ja alueen järjestöistä. Verkoston tehtävänä on edistää alueellisen mielenterveyden edistämiseen, ehkäisevän päihdetyöhön ja lähisuhdeväkivallan ehkäisyyn liittyviä toimenpiteitä ja suunnitelmia alueella. Lisäksi tärkeänä tavoitteena on verkostoida toimijoita toisten kanssa.

Hyvinvointialueella ehkäisevän päihdetyön ja lähisuhdeväkivallan ehkäisyn koordinointi on TKIO ja osallisuus vastuualueella. Ehkäisevä päihdetyö ja lähisuhdeväkivallan ehkäisy ovat osa hyvinvointialueen HYTE:ä ja hyvinvointialueella HYTE työtä edistävänä työryhmänä toimii hyvinvointialueen HYTE työryhmä. HYTE työssä hyvinvointialueen hyvinvointi- ja tulevaisuuslautakunnan yhtenä tehtävänä on edistää HYTE toimenpiteiden toteutumista hyvinvointialueella.

Keski-Pohjanmaan kunnissa ehkäisevä päihdetyö ja lähisuhdeväkivallan ehkäisy ovat osa kuntien HYTE työtä ja kunnat ovat nimenneet ehkäisevän päihdetyön ja lähisuhdeväkivallan ehkäisyn yhteyshenkilön. Kunnissa toimii joko hyvinvointityöryhmä tai HYTE työ on kunnan johtoryhmän yhtenä aihekokonaisuutena.

8. Kustannusten jako

Osapuolet vastaavat itsenäisesti kustannuksista, joita tämän sopimuksen mukaisen toiminnan järjestäminen niille aiheuttaa.

9. Muut sovellettavat sopimukset ja liitteet

- Keski-Pohjanmaan kuntien, maakuntaliiton ja Keski-Pohjanmaan hyvinvointialue Soiten yhteistyösopimus yhteistyörakenteiden ja toimintatapojen periaatteiksi